

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ І ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СФЕРИ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Сфера рекреації і туризму є найбільш вигідною з точки зору мультиплікативного ефекту, навіть порівняно з галузями переробки нафтопродуктів, виробництва машин та обладнання. Тому, є актуальною загальна характеристика стану і тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму. Виділена сутність і складові елементи вітчизняної сфери рекреації та туризму; досліджено стан і тенденції розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму; охарактеризовано тенденції розвитку та конкретизовано сучасну проблему і можливі шляхи її вирішення. Результати можуть бути використані для розробки комплексної моделі оптимізації сфери рекреації та туризму.

The sphere of recreation and tourism is the most advantageous from point of multiplicative effect even in comparing to industries from processing of oil products, production of machines and equipment. Therefore an actual is general description of the state and progress of domestic sphere of recreation and tourism trends, that resulted in this research. In particular: selected essence and component elements of domestic sphere of recreation and tourism; the state and progress of domestic sphere of recreation and tourism trends is investigational; described progress of domestic sphere of recreation and tourism trends and modern problem and possible ways of its decision is specified. The results can be drawn on the got results for development of complex model of optimization of sphere of tourism and recreation.

Ключові слова: сфера рекреації та туризму; стан та тенденції розвитку; туристичні потоки.

Вступ. Внаслідок глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. та її деструктивних наслідків (серед яких: зниження рівня реальних доходів населення, зростання рівня безробіття, зниження обсягу ВВП на душу населення) для нашої держави та вітчизняних суб'єктів бізнесу першочерговим питанням є підвищення ефективності використання обмежених ресурсів. У зв'язку з цим, об'єктом пильної уваги є галузі, що здатні викликати найбільший мультиплікативний ефект в економіці – як у соціальній, так і у економічній площинах. Так, згідно даних аналітики Strategy Partners, саме сфера рекреації та туризму є найбільш вигідною з точки зору мультиплікативного ефекту, навіть у порівнянні з галузями з переробки нафтопродуктів, виробництва машин та обладнання (за попередніми розрахунками сукупний дохід країн світу від міжнародного туризму складає 7 % від загального обсягу міжнародного експорту та 3 % від міжнародного експорту послуг) [4, с. 4]. Проте, в Україні сфера рекреації та туризму знаходиться лише на початковій стадії свого розвитку – і це не зважаючи на значний туристсько-рекреаційний потенціал (далі – ПРП), що характеризується значними водними, лісовими, фауністичними ресурсами та значною площею рекреаційних територій, придатних для створення санаторно-курортних установ, баз відпочинку, туристичних маршрутів. Крім того, в Україні розвідано близько 90 родовищ мінеральних вод, наявні термальні води, які, також, є цінним природно-рекреаційним ресурсом. У сумарному обчисленні природно-рекреаційний потенціал України становить 9,6 % від його сукупної величини для всіх країн світу. Тому, досить актуальним є загальне вивчення стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму.

Вивченню тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму присвячено праці значної кількості науковців. Так, В.В. Шулик, у дослідженні “Про сучасний стан і проблеми розвитку сфери відпочинку і туризму в Україні” (2006 р.), аналізує існуючий стан галузі відпочинку і туризму України, проте лише за окремими показниками (такими, як туристичні потоки, кількість відпочиваючих у основних туристичних центрах) [10]. При цьому, основна увага акцентується на тенденції збільшення кількісних показників туристичного потоку останніх років в державі та конкретизації проблем туристичних організацій, що наявні при обслуговуванні туристів.

Соловійов І.Д. у праці “Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методична напрямки вдосконалення її державного регулювання” (2010 р.) розглянув розвиток туристичної сфери за 2005–2009 рр. через призму показників туристичних потоків та визначив загальний внесок туризму в економіку України. Крім того, ним досліджено чинники, що перешкоджають інтенсифікації розвитку сфери туризму, сформувано перелік науково-методичних заходів щодо вдосконалення системи державного регулювання туристичної сфери. Проте, слід зазначити, що використання виключно показників туристичних потоків не дозволило автору, у повній мірі, висвітлити сучасний стан та тенденції розвитку у визначеній площині.

Досить інформативною є праця Заячківської Г. “Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму” (2010 р.), де автором змістовно охарактеризовано внесок сфери рекреації та туризму в економіку України, стан туристичної інфраструктури та супутніх галузей з точки зору рівня їх конкурентоспроможності. Проте, слід зазначити, що у більшості праць сучасний стан та тенденції розвитку сфери рекреації та туризму висвітлюється узагальнено, лише на основі показників туристичних потоків або показників конкурентоспроможності, у той час як характеристика сфери, що забезпечує туристичний сервіс, сервіс підтримки, планування та розвиток туризму та рекреації окремо не аналізуються. А це не дозволяє об'єктивно конкретизувати проблеми та розробити обґрунтовані пропозиції, щодо забезпечення сталого розвитку у визначеній площині.

Постановка завдання. Метою статті є загальна характеристика стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму. Для досягнення визначеної мети передбачається вирішення наступних завдань:

- виділення сутності та складових елементів вітчизняної сфери рекреації та туризму;
- дослідження стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму;
- характеристика тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму та конкретизація сучасної проблематики і можливих шляхів її вирішення.

Результати дослідження. Сьогодні окремо сутність туристсько-рекреаційного комплексу не виділена у науковій літературі. Проте, Харічков С.К. Дишловий І.М., Нездоймінов С.Г. виділили поняття системи “рекреаційно-туристичний регіон”, що складається із взаємозв'язаних підсистем і елементів, які споживають ресурси і виробляють в результаті рекреаційно-туристський продукт, що розглядається як сукупність речових (предмети споживання) і нематеріальних (послуги) споживчих вартостей, необхідних для повного задоволення потреб рекреанта чи туриста, що виникли в період його подорожі, і викликаних саме цією подорожжю [9, с. 222].

Таким чином, якщо розуміти саму категорію “комплекс економіки” як поєднання взаємопов'язаних елементів (господарюючих суб'єктів), що приймають участь у виробництві матеріальних благ або послуг в економіці [2], то під туристсько-рекреаційним комплексом можна окреслити ту сукупність взаємозв'язаних елементів, які приймають безпосередню або опосередковану участь у виробництві унікального рекреаційно-туристського продукту (що залежить від наявних туристсько-рекреаційних ресурсів). При цьому, до таких суб'єктів можна віднести такі, що:

1) безпосередньо забезпечують туристичний сервіс, а саме: суб'єкти рекреаційного господарства, такі як лікувально-оздоровчі установи (санаторії та пансіонати з лікуванням), оздоровчі (бази відпочинку), туризму (туристичні бази); інші суб'єкти (готелі та інші місця тимчасового розміщення), транспортні компанії та приватні перевізники (які працюють на туристичних та екскурсійних маршрутах);

2) забезпечують сервіс підтримки, а саме: харчування, побутове обслуговування, постачання продуктів харчування, анімаційних послуг, видавнича справа для інформаційного обслуговування туристичної справи, міжміське перевезення пасажирів;

3) планування та розвиток туризму, а саме: освітні установи, страхові та фінансово-кредитні установи, що співпрацюють із суб'єктами, що забезпечують туристичний сервіс та сервіс підтримки.

При цьому, дослідження стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму доцільно проводити за станом елементів туристсько-рекреаційного комплексу, які безпосередньо формують рекреаційно-туристський продукт та привалюють туристів (наприклад, лікувально-оздоровчі установи, готелі та інші місця тимчасового розміщення та ін.). Тому, перш за все, необхідно отримати картину загального стану у цій площині. Показовим є аналіз стану та тенденцій розвитку суб'єктів рекреаційного господарства України. Щодо динаміки розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів, наявне загальне скорочення їх чисельності (яке, за період з 2006–2010 рр., становить 3,3 %) та за більшістю структурних груп (табл. 1, рис. 1) [5, с. 5].

Таблиця 1

Заклад	Кількість закладів. од.					Темп зміни (+; -), %					Відпочиваючих, тис. осіб					Темп зміни (+; -), %				
	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009		
Санаторії	471	465	460	456	453	-1,3	-1,1	-0,9	-0,7	1419	1527	1330	1198	1278	7,6	-12,9	-9,9	6,7		
у т.ч. дитячі	171	171	171	168	167	0,0	0,0	-1,8	-0,6	274	284	247	223	338	3,6	-13,0	-9,7	51,6		
Пансіонати з лікуванням	52	53	53	54	55	1,9	0,0	1,9	1,9	131	144	119	116	99	9,9	-17,4	-2,5	-14,7		
Санаторії-профілакторії	269	262	252	234	224	-2,6	-3,8	-7,1	-4,3	236	232	211	198	193	-1,7	-9,1	-6,2	-2,5		
Будинки і пансіонати відпочинку	302	302	296	290	280	0,0	-2,0	-2,0	-3,4	410	382	318	338	325	-6,8	-16,8	6,3	-3,8		
Бази та інші заклади відпочинку	1969	1950	1940	1948	1979	-1,0	-0,5	0,4	1,6	1273	1287	1130	1126	1038	1,1	-12,2	-0,4	-7,8		
Заклади 1–2 денного перебування	47	41	40	29	21	-12,8	-2,4	-27,5	-27,6	17	20	14	11	9	17,6	-30,0	-21,4	-18,2		
Всього закладів	3110	3073	3041	3011	3012	-1,2	-1,0	-1,0	0,0	3486	3592	3122	2987	2942	3,0	-13,1	-4,3	-1,5		

За даними за 2006–2010 рр. щорічно скорочувалась кількість: санаторіїв на 0,7–1,3 %; санаторіїв-профілакторіїв на 3–7%; будинків і пансіонатів відпочинку на 2 %; баз та інших закладів відпочинку на 1–1,6 %; закладів денного перебування на 12–27 %.

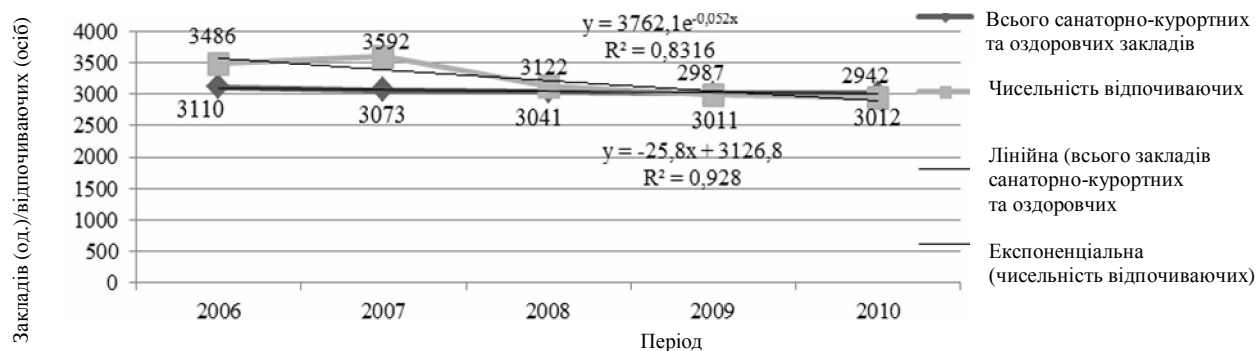

Рис. 1. Динаміка розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів*

Незначне зростання (до 2 % щорічно, за окреслений період), спостерігалась лише за кількістю пансіонатів з лікуванням. Внаслідок окресленої динаміки закономірним є експоненціальне зменшення кількості відпочиваючих у санаторно-курортних та оздоровчих закладах – на 15,6 % (та висока ймовірність подальшого наростання негативних тенденцій).

Аналіз основних показників діяльності санаторно-курортних та оздоровчих закладів, таких як кількість ліжко-місць, виявляє загальне скорочення їх чисельності за період, що аналізується, на 4,6 %, при цьому, 7 % фактично не працювали у 2010 р., з них 5 % – внаслідок відсутності коштів на експлуатацію (табл. 2, рис. 2) [5, с. 5].

Таблиця 2

Заклад	У них ліжок (місць) – усього, тис.					Темп зміни (+; -), %				Фактично не працювали, ліжко-місць		
	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	У зв'язку з капітальним ремонтом	У зв'язку з відсутністю коштів на експлуатацію	Всього частка непрацюючих
Санаторії	131	129	127	126	126	-1,5	-1,6	-0,8	0,0	2,8	4,17	0,06
у т.ч. дитячі	33	32	32	32	32	-3,0	0,0	0,0	0,0	0,03	1	0,03
Пансіонати з лікуванням	12	13	14	14	15	8,3	7,7	0,0	7,1	2	0,02	0,13
Санаторії-профілакторії	21	21	21	19	19	0,0	0,0	-9,5	0,0	5	1	0,32
Будинки і пансіонати відпочинку	64	64	62	60	58	0,0	-3,1	-3,2	-3,3	0	14,6	0,25
Бази та інші заклади відпочинку	234	232	226	228	225	-0,9	-2,6	0,9	-1,3	0	2,3	0,01
Заклади 1–2 денного перебування	4	3	3	2	2	-25,0	0,0	-33,3	0,0	0	0	0,00
Всього	466	462	453	449	445	-0,9	-1,9	-0,9	-0,9	9,8	23,1	0,07

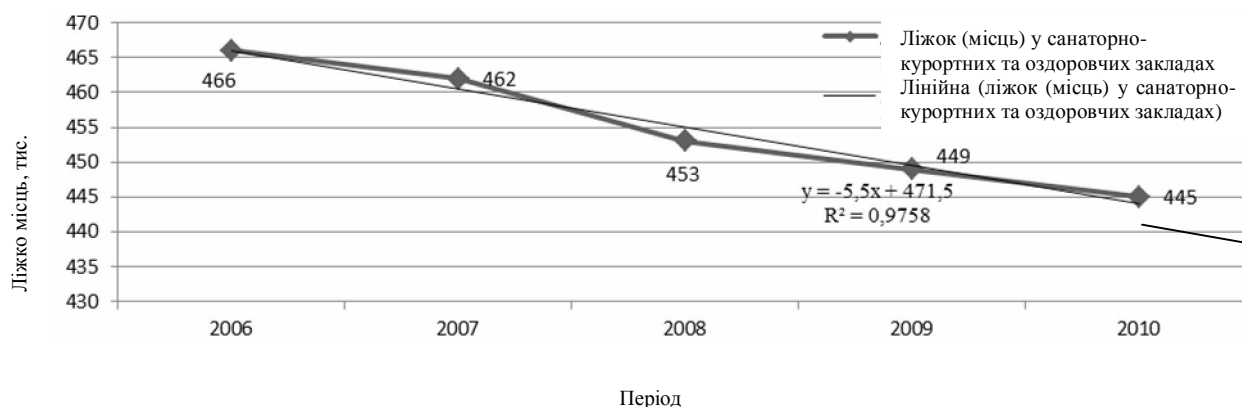

Рис. 2. Основні показники діяльності санаторно-курортних та оздоровчих закладів

Крім того, слід зазначити, що подальше прогнозування тенденцій розвитку виявляє високу ймовірність подальшого лінійного скорочення ліжок-місць у майбутніх періодах до 440 тис.

Щодо готелів та інших місць тимчасового проживання, як майнових комплексів, що складаються із 7 і більше номерів, підлягають єдиному керівництву та згруповані за категоріями відповідно до комплексу послуг, що надаються, та наявного матеріально-технічного забезпечення [6]. Дані аналізу виявляють їх поступове збільшення (у середньому на 39,1 %), станом на 2006–2010 р. (рис. 3, табл. 3). При цьому, динаміка зростання кількості номерів (на 55 %) та їх житлової площі (на 75 %) за цей період, свідчить саме про збільшення кількості таких типів закладів [8]:

- люкс (середніх за місткістю, що, зазвичай, розташовується в центрі міста, забезпечують високий рівень сервісу найвимогливішим клієнтам-бізнесменам, високооплачуваним професіоналам та ін.);
- готелів середнього класу (за місткістю більших від готелю люкс, із високим рівнем сервісу, розраховані на прийом бізнесменів, туристів-індивідуалів і т.д.);
- “кондомшійум-таймшер” (що розташовуються у курортних районах та є великим за місткістю, дозволяють отримати клієнту повний набір послуг за цінами, вищими від середніх) [6].

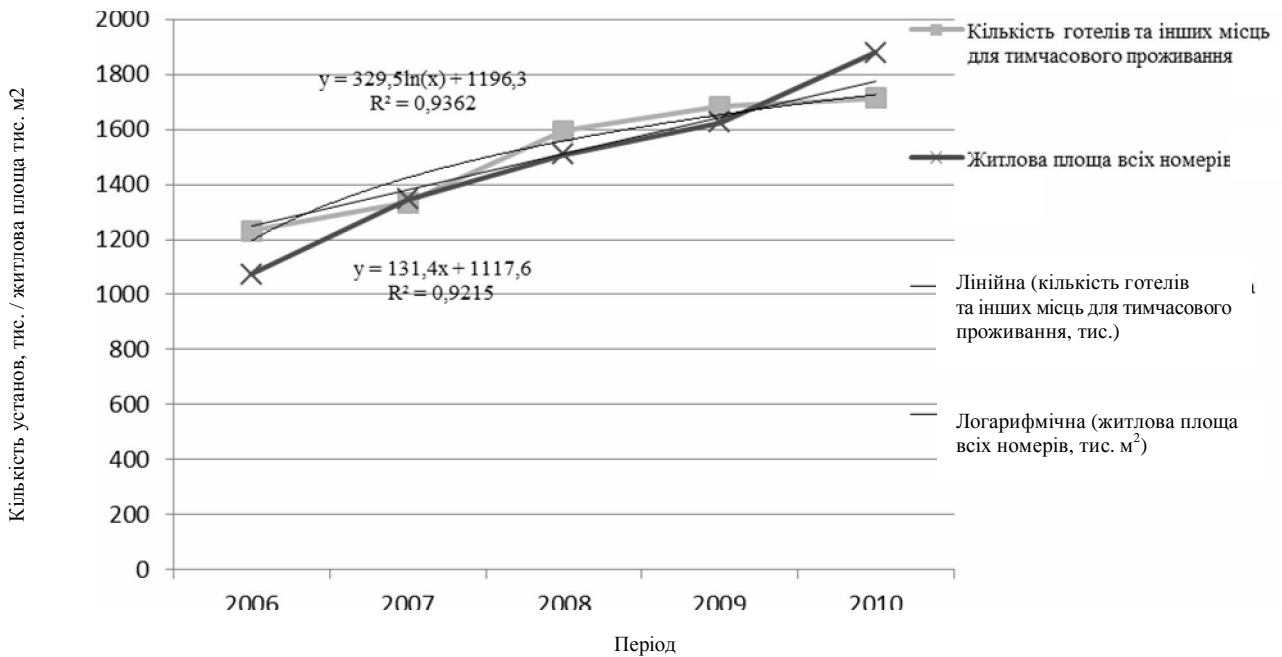

Рис. 3. Динаміка розвитку готелів та інших місць для тимчасового проживання

Таблиця 3

Кількість					Темп зміни (+; -), %					Сукупна площа тис. м ²					Темп зміни (+; -), %					Житлова площа всіх номерів, тис. м ²					Темп зміни (+; -), %				
2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009			
1232	1334	1595	1684	1714	8,3	19,6	5,6	1,8	51012	51686	71580	76019	79085	1,3	38,5	6,2	4,0	1072,4	1345,9	1508,4	1624,6	1877,9	25,5	12,1	7,7	15,6			

Таким чином, попри позитивну динаміку, можна стверджувати, що доступність послуг готелів та інших місць тимчасового проживання є обмеженою для туристів із низьким та середнім рівнем доходу, оскільки недостатньою є кількість приватних готелів типу “ночівля-сніданок”, мотелів, готелів економічного класу, “світ-готелів”.

Досить складною є ситуація із суб'єктами, що обслуговують перевезення пасажирів на туристичних та екскурсійних маршрутах за 2006–2010 рр. (рис. 4, табл. 4). Відповідно, за проаналізований період, кількість пасажирів на таких маршрутах (порівняно з базисним 2006 р.) збільшилася на 67 %, проте, виключно за рахунок зростання показника у 2007–2008 рр. Щодо інших звітних періодів за ними спостерігалась виключно від'ємна динаміка.

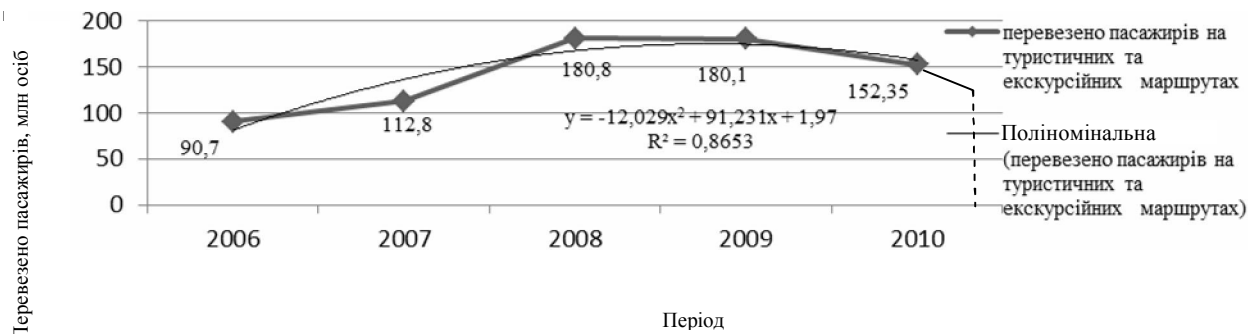

Рис. 4. Динаміка перевезень пасажирів на туристичних та екскурсійних маршрутах

Таблиця 4*

Показник перевезень	Перевезено пасажирів, млн					Темп зміни (+; -), %			
	2006	2007	2008	2009	2010	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009
Всього	337,7	644,9	652,6	590,9	6837,7	91,0	1,2	-9,5	1057,2
- на туристичних та екскурсійних маршрутах	90,7	112,8	180,8	180,1	152,35	24,4	60,3	-0,4	-15,4
- залізничним транспортом	48,38	60,17	96,45	96,08	82,8	24,4	60,3	-0,4	-13,8
- водним (морський та річковий транспорт)	1,8	3,25	3,5	3	2,9	80,6	7,7	-14,3	-3,3
- залізничним	6,35	7,8	12,6	12	9,93	22,8	61,5	-4,8	-17,3
- іншим	34,17	41,58	68,25	69,02	56,72	21,7	64,1	1,1	-17,8

Примітка. *Складено за даними Держкомстату України, однак дані є приблизними, оскільки більшість перевізників окремо не обраховують кількість перевезених туристів [8].

Таблиця 5

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон	Темп зміни (+; -), %	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	Темп зміни (+; -), %	Кількість туристів, що обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності України	Темп зміни (+; -), %	Із загальної кількості туристів				Темп зміни (+; -), %	Кількість екскурсантів	Темп зміни (+; -), %	
							іноземні	Темп зміни (+; -), %	громадян України, які виїжджали за кордон	Темп зміни (+; -), %				внутрішні туристи
2006	16875256	0,0	18935775	0,0	2206498	0,0	299125	0,0	868228	0,0	1039145	0,0	1768790	0,0
2007	17334653	2,7	23122157	22,1	2863820	29,8	372455	25	336049	-61	2155316	107	2393064	35,3
2008	15498567	-11	25449078	10,1	3041655	6,2	372752	0,1	1282023	282	1386880	-35,7	2405809	0,5
2009	15333949	-1,1	20798342	-18	2290097	-24,7	282287	-24	913640	-28	1094170	-21,1	1909360	-21
2010	17180034	12	21203327	1,9	2280757	-0,4	335835	19	1295623	41	649299	-40,7	1953497	2,3

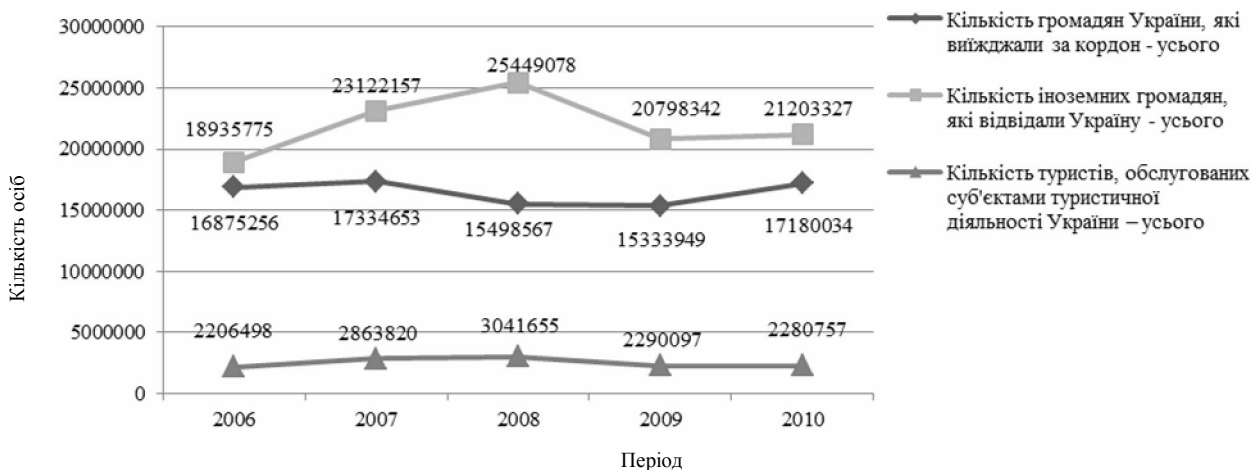

Рис. 5. Структура туристичних потоків в Україні

Крім того, прогнозування подальших тенденцій перевезень пасажирів на цих маршрутах демонструє імовірність поліноміального зниження їх кількості до 110 млн осіб.

Саме окресленими тенденціями, з нашої точки зору, пояснюється формування структури туристичних потоків в Україні за період, що аналізується (табл. 5, рис. 5), у якій, порівняно з базисним 2006 р.: 1) збільшується кількість громадян України, що виїжджають за кордон з туристичною метою (на 1,8 %); 2) зменшується кількість іноземних туристів, що відвідали Україну з туристичною метою (на 11,9 %); 3) зменшується кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України (на 3,3 %) [8].

Виділені характеристики стану та тенденцій розвитку сфери рекреації та туризму в Україні потребують негайних заходів на макро- та мезорівнях (з боку державних та регіональних органів влади) та мікрорівні (з боку самих суб'єктів туристсько-рекреаційного комплексу) щодо оптимізації становища. Так, з нашої точки зору, найбільш дієвим механізмом активізації розвитку цієї сфери, з боку державних органів влади може стати впровадження механізмів державно-приватного партнерства в районах з розвинутою туристичною інфраструктурою (як механізму залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі) [4]. При цьому, сам механізм державно-приватного партнерства є рівноправною взаємодією між державою (в особі органів влади) та суб'єктами, що безпосередньо або опосередковано приймають участь у виробництві рекреаційно-туристського продукту, яка передбачає застосування різних інструментів її забезпечення (а саме створення економічних зон спеціального типу, лізингу, бюджетного фінансування розвитку інженерної інфраструктури у районах розвитку туризму, пільгове кредитування суб'єктів бізнесу тощо).

Ефективність державно-приватного партнерства у сфері туризму та рекреації доведена на практичному досвіді багатьох країн. Наприклад, початок реалізації проекту державно-приватного партнерства у туристсько-рекреаційних економічних зонах спеціального типу Російської Федерації привело: 1) "Гранд СПА Юца" до значного підвищення туристичного потоку: 2003 р. – 600 тис. чол; 2007 р. – 698 тис. чол.; в 2010 р. – 812 тис. чол; до 2016 р. прогнозується збільшення сукупного туристичного потоку до 4000 тис. чол.; 2) "Бирюзовая Катунь" до збільшення туристичного потоку: 2003 р. до 350 тис. чол., 2005 р. до 500 тис. чол., в 2009 р. до 900 тис. чол., 2010 р. до 1521 тис. чол. У результаті реалізації проекту державно-приватного партнерства у сфері розвитку економічного туризму у ПАР було створено SAN Parks – найбільш прибуткову державну організацію у світі, із щорічним доходом 30 млрд дол. США.

Щодо самих суб'єктів бізнесу, для них доцільним є створення комплексних кластерів рекреації та туризму (як штучного об'єднання, що формуються за участю незалежних партнерів, які конкурують між собою або обслуговують окремі сегменти галузі) або їх тематичних типових різновидів (штучних об'єднань, сформованих на однорідних сегментах ринку туризму та рекреації, що охоплюють певну продуктову нішу, наприклад, спортивну, культурно-пізнавальну, розважальну та ін.) [1]. Чинником, що забезпечує успіх кластерів сфери рекреації та туризму, є специфічна їх властивість, щодо сприяння системному розвитку або синергетичній взаємодії всіх його учасників (які на основі взаємозв'язку здатні забезпечити високу ефективність функціонування). Учасником кластеру може бути і держава (наприклад, у особі органів місцевого самоврядування), тому застосування державно-приватного партнерства може стати невід'ємною їх складовою.

Висновки. Загальна характеристика стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму дозволила сформулювати наступні висновки:

1. Дослідження стану та тенденцій розвитку вітчизняної сфери рекреації та туризму доцільно проводити за станом елементів туристсько-рекреаційного комплексу, які формують рекреаційно-туристський продукт та приваблюють туристів.

2. У динаміці розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів наявне загальне скорочення їх чисельності (яке, за період з 2006 по 2010 рр., становить 3,3 %) та за більшістю структурних груп. Так, за даними за 2006–2010 рр., щорічно скорочувалась кількість санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв, баз та інших закладів відпочинку та ін. Аналіз основних показників, таких, як кількість ліжко-місць, виявляє загальне скорочення їх чисельності.

3. Щодо готелів та інших місць тимчасового проживання, станом на 2006–2010 рр. наявне їх поступове збільшення (у середньому на 39,1 %). Динаміка зростання кількості номерів (на 55 %) та їх житлової площі (на 75 %), свідчить про збільшення кількості закладів типів люкс, готелів середнього класу та "кондомніум-таймшер". Так, доступність послуг готелів та інших місць тимчасового проживання є обмеженою для туристів із низьким та середнім рівнем доходу.

4. Складною є ситуація із суб'єктами, що обслуговують перевезення пасажирів на туристичних та екскурсійних маршрутах (за 2006–2010 рр.). Так, кількість пасажирів на таких маршрутах, порівняно з базисним 2006 р., збільшилася на 67 %, проте, виключно за рахунок зростання показника у 2007–2008 рр.

5. Характеристики стану та тенденцій розвитку сфери туризму та рекреації в Україні потребують негайних заходів з боку державних та регіональних органів влади та суб'єктів туристсько-рекреаційного комплексу, щодо оптимізації становища. Найбільш дієвим механізмом активізації розвитку цієї сфери з боку державних органів влади, є державно-приватне партнерство. Щодо суб'єктів бізнесу, для них доцільним є створення комплексних кластерів туризму та рекреації або їх тематичних типових різновидів, для сприяння їх системному розвитку.

Наведені положення можуть бути використані, у подальшому, для розробки комплексної моделі оптимізації сфери туризму та рекреації.

Література

1. Адамова К. З. Тематические туристские кластеры / К. З. Адамова // Новый век: история глазами молодых [сб. науч. тр. асп. и студ. ИИиМО]. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та. – 2008. – Вып. 7 – С. 215–218.
2. Грибов В. Сферы, комплексы и отрасли экономики / В. Грибов, В. Грузинов // Экономика предприятия – Центр креативних технологій. – 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inventech.ru/lib/predpr/predpr0001/>
3. Заячківська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму / Г. Заячківська // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 7. – С. 407–410.
4. Зверев А. А. Государственно-частное партнерство: пути совершенствования законодательной базы / А. А. Зверев // Сб. ст. ЕБРР. – М. : Европ. банк реконструкции и развития, 2009. – Т. 1. – 244 с.
5. Калачова В. І. Санаторно-курортне лікування. Організований відпочинок та туризм в Україні / В. І. Калачова // Статистичний бюлетень. – К. : ДССУ, 2011. – 91 с.
6. Пуцентейло П. Р. Економіка та організація туристично-готельного підприємства : навч. посібник / П. Р. Пуцентейло. – К. : ЦУЛ, 2007. – 344 с. – (Першоджерело).
7. Соловійов І. Д. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методична напрямки вдосконалення її державного регулювання / І. Д. Соловійов // Вісник БУМБ. – № 1. – 2010. – С. 70–73. – (Сер. “Економіка та управління підприємствами”).
8. Статистична інформація 2006–2010 рр. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Харічков С. К. Регіональна парадигма цільової програми розвитку рекреації та туризму / С. К. Харічков, І. М. Дишловий, С. Г. Нездоймінов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 222–230. (Сер. 5 “Екологічний маркетинг та менеджмент”).
10. Шулик В. В. Про сучасний стан і проблеми розвитку сфери відпочинку і туризму в Україні / В. В. Шулик // Містобудування та терит. планув., 2006. – Вип. 23. – С. 358–364.

УДК 338.43

П. П. ГАВРИЛКО

Ужгородський навчальний центр
Київського національного торговельно-економічного університету

СТИМУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДРОДЖЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті розглянуто основні напрями відродження аграрної економіки на сучасному етапі суспільного виробництва.

Basic directions of revival of agrarian economy on the modern stage of public production are considered in the article.

Ключові слова: ринкові ціни, фінансово-кредитні відносини, система страхування, аграрні ринки, біржовий ринок, інвестиції.

Вступ. Сільське господарство завжди займало одне з провідних місць в економіці України. Однак у процесі здійснення сучасних аграрних перетворень в Україні допущена низка помилок. Наслідком цього стали занепад сільського господарства, руйнація підприємств і закладів соціальної сфери села, безробіття і бідність селян, погіршення демографічної ситуації. У зв'язку з цим однією з найважливіших проблем вітчизняної економіки стала проблема опрацювання механізму відродження сільського господарства.

Постановка проблеми. Сучасні економічні та соціальні трансформації національної економіки свідчать, що українське село є заручником досить довільного трактування його ролі й місця в історії розвитку країни і багато в чому залежить від політичної, соціальної, економічної кон'юнктури, яка склалася в суспільстві й постійно змінюється. Повного правового захисту від впливу факторів зовнішнього середовища село та сільсько-господарські виробники не мають. Недоліками існуючої правової бази є непослідовність, нестабільність, некомплексність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем відтворення в сільському господарстві проводили В.Г. Андрійчук, П.І. Гайдучкий, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, М.П. Сахацький, В.В. Юрчишин та інші. Однак, переважна більшість економічних та організаційних проблем і особливо тих, що пов'язані з відродженням агровиробництва з урахуванням специфічних регіональних умов, залишається відкритою і потребує подальшого дослідження.

Мета статті: визначити основні напрями стимулювання відроджувальних процесів у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна аграрна політика повинна мати комплексний характер і бути спрямована як на ринок ресурсів, які необхідні для сільськогосподарського виробництва, так і